

KONUŞMA DİLİ YAZI DİLİ İLİŞKİLERİ VE DERLEME FAALİYETLERİ

Ahmet BURAN*

İnsanoğlunun doğuştan sahip olduğu yeteneklerden biri de dili kullanma yeteneğidir. Tanrı, Kuran-ı Kerim’de: “Rahman Kuran’ı öğretti, insanı yarattı, ona beyanı öğretti” (Rahman 1-4) diyor. İnsanın toplumsallaşma sürecine bağlı olarak bildirişim ihtiyacı duyması ve doğasında var olan dili kullanma yeteneğini işleterek, karşılaştığı nesne, durum ve hareketleri adlandırması F. de Saussure’ün ifadesiyle “bildirişimi sağlayan göstergeler dizgesi”ni, yani dili doğurmuştur.

Anlaşma ihtiyacından doğan diller, zamanla toplumun tarihî, coğrafi ve sosyo-kültürel durumuna paralel bir gelişme gösterirler. Toplumun büyüüp çoğalması, çeşitli boylara, aşiretlere ayrılıp farklı coğrafyalarda yurt tutması, farklı etkilere maruz kalmasına sebep olmuş ve ayrışmalar başlamıştır. Coğrafyada ve sosyo-kültürel hayatta görülen bu farklılaşma, önce toplumun kavram dünyasında, daha sonra da dilinde kendini göstermiştir. İşte dilde meydana gelen bu ilk ve en küçük farklılıklara ağız diyoruz. Diğer bir ifadeyle ağızlar, bir yazı dili (standart dil) alanı içinde bulunan farklı konuşma biçimleridir.

Ağızlar belli bir topluluk içinde, belli bir zamana ve mekâna bağlı olarak oluşurlar. Dolayısıyla ağızların oluşumunda coğrafya (fizikî coğrafya, yüzey şekilleri, iklim, siyasî coğrafya), tarih (Gemalmaz 1999: 4-13), boy farklılıkları, komşu dil ve kültürler ile dilin kendi bünyesinden kaynaklanan gelişme temayülleri etkili olur.

Bir dil coğrafyasının yönetim, ticaret, siyaset, bilim ve edebiyat merkezi durumunda olan şehrinin ya da bölgesinin ağızı, genellikle yaygınlaşır, diğer ağız bölgelerinin mensuplarınca da benimsenir ve toplumun ortak dili haline gelir. Ortak dil durumuna gelen ağız, kendi özgün entonasyonundan ve kelime kadrosundan bir dereceye kadar sıyrılır ve diğer ağızlardan uygun bulduğu dil malzemesini alır (Akarsu 1984: 5-8). Böyle olduğu içindir ki, ortak dil diğer ağızlara göre daha büyük bir zenginliğe ve daha iyi bir anlatım yeteneğine sahiptir.

Yeryüzündeki ortak diller genellikle böyle oluşmuşlardır. Yunanca eski Yunan’da konuşulan Attike, Latince Latium eyaletinin lehçesine, Fransızca Paris, İngilizce Londra, İspanyolca önce Toledo, sonra Madrid ağızına, İtalyanca ise Toskana edebiyatının yüksek değeri dolayısıyla Floransa lehçesine dayanır (Aksan 1978: 84). Türkiye Türkçesi için de durum aynıdır. Yüzyıllarca Osmanlı devletinin başkenti olan İstanbul, aynı zamanda batı Türkçesinin ilmi, edebî ve kültürel faaliyetlerinin

* Prof.Dr., Fırat Üniversitesi.

de merkezi olmuş ve ortak dile kaynaklık etmiştir. Ortak dilin bu şekildeki oluşumu doğal bir süreçtir. Bu doğal sürecin dışında bazen siyasî kararlarla herhangi bir dilin önce yazı dili, sonra ortak dil durumuna getirildiği de olmaktadır. Çağdaş Türk lehçelerinin önemli bir bölümü Sovyetler Birliği döneminde böyle kararlarla yazı dili durumuna getirilmişlerdir. Ayrıca bir dilin çeşitli ağız ve lehçelerini birleştirerek ortak bir yazı dili yaratmak da mümkündür. Nitekim Martin Luther Almanın farklı ağız ve lehçelerinden yararlanarak İncil'i Almacaya çevirmiş ve Yukarı Saksonya eyaletinin ağız üzerine oturan bu yazı dili, daha sonra ortak Alman dili haline gelmiştir (Gökberk 1977: 109; Dilaçar 1978: 9).

Ortak dil ile ağızlar arasındaki ilişki genellikle karşılıklıdır. Ağızlar ortak dilden aldıkları malzeme ile kelime hazinesini zenginleştirir ve cümle kuruluşunu çeşitlendirirler. Ortak dil ise kelime, ek ve eklerin işlevleri konusunda ağızlardan yararlanır. Bu alışveriş ile ortak dil renk, canlılık ve hayata yakınlık kazanır. Ancak bu alışverişin çok yoğun olması, iki tarafa da zarar verebilir. Ağızlar ortak dilden çok fazla yararlanırlarsa kendi özelliklerini kaybederek ortak dil içinde eriyip yok olabilirler. Ortak dil de ağızlardan seçim yapmadan çok fazla malzeme alırsa, bütünlüğü bozulur ve böylece ortak dil olma özelliğini kaybedebilir (Porzig 1986: 24).

Her bir ağızda çok sayıda ses ve ses olayının görülmesi, belki yazı dilinin ses ve ses olayları (fonetik) bakımından ağızlardan yararlanmasını zorlaştırmaktadır. Esasen buna ihtiyaç da yoktur. Yazı dilinin konuşma dilinden alacağı asıl malzeme yapısal (morfolojik) unsurlar, bu unsurların işlevleri ve kelimelerdir. Özellikle eklerin kullanım mantığı, biçimleri ve işlevleri konusunda ortak dil ağızlardan yararlanabilir. Kelimelerin anlamlarında zaman içinde daralma ve genişlemeler olabildiği gibi eklerin işlevlerinde de bazı daralma ve genişlemeler olabilmektedir. Ağızlarda kimi eklere yüklenen bu yeni ya da farklı işlevleri yazı diline aktarmanın - dikkatli ve seçici olmak kaydıyla - hiç bir sakıncası yoktur. Böylece dilin yapı taşları olan ekleri ve bu eklerin işlevlerini artırarak dili zenginleştirmiş oluruz.

Konuşma dilinde yer alan ve yazı dili içinde kullanılacak olan kelimelerin, kelime ve terim boyutuyla ortak dile kazandırılması da söz varlığımızı zenginleştirir.

Türkiye Türkçesi Ağızlarını Derleme Çalışmaları

Türkiye Türkçesi ağızlarının tarihi dönemleri hakkında bilgi edinebileceğimiz kaynakların başında bu dönemlerde yazılmış çeşitli sözlükler gelir. Sözlüklerin dışında değişik amaçlarla yazılmış metinlerde de bazı ağız özellikleri görülebilir. Özellikle, Evliya Çelebi'nin *Seyahatname'si*, Mütercim Asım'ın *Kamus Tercemesi*, Abdulhalim Paşa'nın *Mutayebât-ı Türkiyye'si* ve *Kamusu'l-ervam* gibi eserler Türkiye Türkçesi ağızlarının tarihi dönemleri hakkında bilgi edinebileceğimiz önemli kaynaklardır. Ancak bilimsel anlamda Türkiye Türkçesi ağızlarının araştırılması V. A. Maksimov'un *Opit izsledovanij tjurskih dialektov v Hudavendigare i Karamanü* (Petersburg 1867) adlı çalışmasıyla başlar.

1867'den 1940 yılına kadarki dönemde yabancı araştırmacılar çoğunlukta olduğu için, bu döneme "yabancı araştırmacılar dönemi" diyebiliriz. İlk dönem çalışmalarının önemli bir bölümü doğrudan ağız çalışması olmamakla birlikte,

ağızlara ait çeşitli malzemeler içermeleri bakımından önemlidir (Korkmaz 1976: 143-176). Yabancı araştırmacıların belli başlıları şunlardır: V. A. Maksimov, J. Thury, İ. Kunos, M. Hartmann, F. Koy, V. Pisarev, L. Bonelli, F. Giese, F. Vicze, T. Kowalski, G. Nemeth, J. Deny, M. Räsänen, G. Hazai, B. Brendemoen, E. Boyev, Tooru Hayashi, Piet Kral...

1930'lu yıllardan itibaren başlayan ve giderek artan yerli diyalektoloji çalışmaları 1940'tan sonra artık büyük oranda yerli araştırmacıların çalışmalarıyla devam eder. Bu araştırmacıların başında Ahmet Caferoğlu, Selahattin Olcay, Mecdud Mansuroğlu, Saadettin Buluç, Ömer Asım Aksoy, Tahsin Banguoğlu, Zeynep Korkmaz, Hasan Eren, Doğan Aksan, Turgut Günay, Tuncer Gülensoy, Ahmet Bican Ercilasun, Efrasiyap Gemalmaz, Hamza Zülfiyar, Turgut Acar, Leyla Karahan, Ahmet Buran, Gürer Gülsevin, Nurettin Demir, Mukim Sağır, Münir Erten, Ahmet Günşen, Hüseyin Dalli, Necati Demir, Ahat Üstüner, Erdoğan Boz, Saadettin Özçelik, Cemil Gülseren, Mehmet Aydın, Fatma Özkan.. gibi isimler gelmektedir.

Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan çalışmaları nitelikleri bakımından:

1. Derlemeler

- a. Söz Derlemeleri (Sözlükler)
- b. Metin Derlemeleri

2. İncelemeler

- a. İncelemeler
- b. Derleme-İncelemeler

şeklinde tasnif etmek mümkündür.

Bu çalışmaları hazırlanış amaçları ve hazırlayıcıları bakımından da şöyle tasnif edebiliriz:

1. Akademik Çalışmalar

- a. Tezler (Lisans, Yüksek Lisans, Doktora, Doçentlik, Profesörlük)
- b. Kitaplar
- c. Makaleler
- d. Bildiriler

2. Amatör Çalışmalar

- b. Kitaplar
- c. Makaleler
- d. Bildiriler

Ağız derlemelerinde genellikle iki temel amaç gözetilmektedir. Birincisi yörenin dil özelliklerinin (fonetik, morfolojik ve sentaktik) ve yazı dili içindeki yerinin tespiti; ikincisi ise yörede kullanılan kelimelerin derlenmesidir.

Biz bu bildiriye özellikle "kelime derlemeleri" ve bu kelimelerin yazı diline aktarılması konusu üzerinde durmak istiyoruz.

Türkiye Türkçesi ağızlarında yer alan kelimeler 1932 yılından itibaren derlenmeye başlanmış ve altı ciltlik "Türkiye'de Halk Ağızlarından Söz Derleme Dergisi" böylece ortaya çıkmıştır. Daha sonra Türk Dil Kurumu, 1952-1959 yılları

arasında ikinci bir derleme çalışması yapmış ve toplanan malzemenin bütünü bir araya getirilerek "Derleme Sözlüğü" oluşturulmuştur.

Söz Derleme Dergisi ile Derleme Sözlüğünün "Ön söz"lerinde derlemenin amacı hakkında şu bilgiler verilmektedir:

"Türkiye'de halk ağzında dolaşan ve bugüne kadar lügatlere ve yazı diline girmemiş, yahut yazıda pek az kullanılmış olan halk sözlerini toplamakla, bunların hepsinin yazıda, hatta konuşmada kullanılması gibi bir dilek ileri sürülmüş değildir. Yalnız Türkiye halk ağzlarının böylece el birliğiyle toplanmış bir sözlüğünün dil meraklılarının gözü önüne koymak, sınırlarımız içinde söylenen sözleri tanıtmak ve bunlar üzerinde yapılabilecek her türlü bilimsel araştırmalara yol açmak düşüncesiyledir ki, bu dergiyi basıyoruz."

Türk Dil Kurumunun bu çalışması, gerçekten çok değerli ve çok önemli bir hizmettir. Ancak derleme işine olmuş-bitmiş bir olay olarak bakmamak ve sürekli yeni derlemeler yapmak gerekir. Zira hayat devam ediyor ve toplumsal hafızada yer bulan her kavram bir söz olup dile geliyor.

Derleme Sözlüğü basıldıktan sonra çok sayıda ağız araştırması ve derlemesi yapıldı. Bu çalışmalarda binlerce kelime yer almaktadır. Kanaatimce *Derleme Sözlüğü* yeniden basılmalı ve bu kelimeler de sözlüğe kazandırılmalıdır. Esasen yeni ve daha büyük bir derleme faaliyeti başlatılmalı. Bu derlemede sadece siyâsî sınırlarımızın içindeki değil, Türkiye Türkçesi ağzları terimiyle ifade edilen dil coğrafyasında bulunan bütün ağzlar derlenmelidir. Yöntem olarak önce her il ya da ağız bölgesi bir sözlük haline getirilmeli ve daha sonra bunlar birleştirilip ortak bir sözlük oluşturulmalıdır. Bu anlamdaki ilk çalışma tarafımızdan yapılmaktadır. Öğrencim Yard. Doç. Dr. Nadir İlhan ile ve Fırat Üniversitesi Araştırma Fonu'nun desteğiyle hazırladığımız *Elazığ Ağız Sözlüğü* tamamlanmak üzeredir. Hazırladığımız *Elazığ Ağız Sözlüğü* dolayısıyla gördük ki, bu yörede kullanılan mahallî kelimelerin büyük bir bölümü *Derleme Sözlüğü*'nde yoktur. Örnek:

Derleme Sözlüğünde Bulunmayanlar.

acıh et-:	nispet yapmak, imrendirmek
ağzo:	geveze
ahdarmah:	tarlayı tekrar sürmek
ahıt:	pekmez
başgıltı:	yatağın baş tarafı, baş ucu, mezarın baş ucu
bıcılamah:	1. ekşimek, 2. kıskanmak
çakar:	şası
dabuh atmak:	aldatmak, verdiği sözü yerine getirmemek, ortakların birbirine hile yapması
datmacıl:	tadımlık
eldaşı:	el değirmeni.

Anlamı Farklı Olanlar

avel:	avanak
DS'de:	<i>alev</i>
börtmek:	doymak
DS'de:	<i>1. yemeğin sonuna su katınca rengi değişmek, solmak, 2. canlılığını, parlaklığını kaybetmek, 3. coşmak, çok sevinmek, 4. yorgunluktan ayakları patlayacak duruma gelmek.</i>
çeklek:	baş örtüsü
DS'de:	<i>1. bir boynuzu kırık hayvan, 2. eğri boynuzlu hayvan, 3. demir su kovası, 4. kaba, 5. kanat tüyü, 6. gözü şaşkı olan kimse, 7. elma, armut gibi meyvelerin yenmeyen çekirdek yuvaları.</i>
eriş:	asma, üzüm asması
DS'de:	<i>1. boy ipliği, 2. yünden yapılan kuşak, 3. araba oku, 4. bir çocuk oyunu, 5. evlerde yapılan ince makarna, 6. alay, şaka dayanmak, kaldırmak, çekmek</i>
eslemek:	
DS'de:	<i>1. aldırış etmek, önem vermek, 2. herhangi bir kimseyi, kendisine belli etmeden gözetlemek.</i>

Yine Tunceli ilinin Çemişkezek ilçesine bağlı Ulukale köyünde yaptığımız bir derlemede (Buran; 1996, 38-43), derlediğimiz kelimelerin önemli bir bölümü Derleme Sözlüğünde yer almamaktadır. Örnek:

Derleme Sözlüğünde Bulunmayanlar.

ağulu gögüç:	mavi beyaz renkli büyük kertenkele.
at badıncı:	baklaya benzeyen yabancı bir ot.
çaşkur:	kayalıklarda yetişen ve hayvan yemi olarak kullanılan bir ot.
kırot:	geniş yapraklı, yenilen bir ot.
kutkutik:	papatya
yağlıca:	haşlanarak yenen bir pancar.

Anlamı Farklı Olanlar

çağa boğan:	iri bir çekirge.
DS'de:	<i>gece kuşu.</i>
dögecek:	havan.
DS'de:	<i>çamaşırı döğerek yıkamaya yarayan ağaç tokaç.</i>
yılgın:	çama benzeyen bir ağaç.
DS'de:	<i>1. sulak yerlerde kendiliğinden biten bir ağaç, 2. funda, 3. filiz.</i>

Hazırlanış amacı ve hazırlayıcısı kim olursa olsun, yukarıda verdiğimiz örneklerde olduğu gibi on binlerce kelime dağınık bir şekilde durmaktadır. Bunlar en kısa zamanda bir araya getirilmeli ve *Derleme Sözlüğü* ilaveli olarak yeniden basılmalıdır.

Ağızlardan Türkiye Türkçesi Yazı Diline Geçen Kelimeler

Dilde kelime ve terim yapmanın yolları bellidir (Zülfikar 1991). Karşılaşılan yeni nesne, durum ve kavramları adlandırmak için, yapılabilecek birkaç şey vardır. Bunlardan biri de konuşma diline, yani ağızlara başvurmaktır.

Yazı dili-konuşma dili ilişkileri, aynı zamanda bir üst kültür-alt kültür ilişkisidir. Bir dilin kendi ağız ve lehçelerinden yaptığı alıntılara iç alıntılar diyoruz. Bu tür alıntılarda, alınan kelimeler ses, şekil ve anlam bakımından herhangi bir değişikliğe uğramazlar (Karaağaç 1997: 499-510). Dilleri besleyen bu kaynaklar, dillerin "hayat damarları"dır.

Ortak dil de aslında bir ağızdır. Ancak nitelik ve işlev bakımından ortak dil olma özelliğini kazandıktan sonra diğer ağızlardan yararlanmaya devam eder. İstanbul ağzına dayanan yazı dilimizin diğer ağızlardan neler aldığını tek tek tespit etmek oldukça zordur. Ancak bu alıntıların önemli bir bölümünü topluca tespit etmek mümkündür.

Bir kelimenin ortak dile aidiyetini belirleme ölçütü, onun çeşitli yazılı metinlerde kullanılması ve aydın dilinde yer etmesidir. Bu özelliklere sahip olan kelimeleri iki şekilde tespit edebiliriz. Birincisi *Türkçe Sözlük*'te *hık* kısaltmasıyla verilen kelimeler, ikincisi ise çeşitli yazarların, şairlerin eserlerinde kullanılan, ancak ortak dilin sözlüğüne girmemiş olan kelimelerdir.

Türk Dil Kurumu'nun hazırladığı *Türkçe Sözlük** (Ankara 1988) üzerinde yaptığımız araştırmada 1673 kelimenin karşısında *hık* kısaltması olduğunu tespit ettik. Sözlüğün "Kısaltmalar" bölümünde bu kısaltmanın karşılığı "Halk ağzında" biçiminde açıklanmıştır. Bu kelimelerin büyük bir bölümü Sözlükte madde başı olarak yer alırken, bir bölümü de ikinci, üçüncü anlamları veya ortak dildeki kelimenin farklı anlamdaki bir kullanımı ile sözlüğe girmiştir.

Halk ağzlarından alınan ve *Türkçe Sözlük*'ün 1988 baskısında yer alan kelimelerin toplam sayısı 1673'tür. Bu kelimelerin 290'ı yalın veya türemiş, 10 kadarı da birleşik olmak üzere toplam 300'ü fiildir. Kalan 1373'ü ise isimdir. Örnek:

ağartı:	süt, yoğurt, ayran gibi yiyecek ve içecekler.
ağdırmak:	aşağı inmek, yük veya terazide denge bozularak bir yanı ağır gelmek.
alaz:	alev, yalaz.
algın:	cılız, zayıf, hastalıklı.
alkarısı:	loğusalara musallat olarak onları boğduğu sanılan görüntü.
atlangıç:	suyu geçerken üzerine basıp atlamak için konulan büyük taş, atlama taşı.
becit:	1. gerekli, lüzumlu, 2. ivedi, acele.
çalgın:	1. sıcak veya soğuktan gelişemeyerek cılız kalan ekin, 2. uzun zaman bakır kaptı kalarak tadı bozulmuş yemek, 3. kötürüm, inneli, sakat.
çor:	salgın.
delecek:	zımba.
dolukmak:	göz yaşarmak, ağlayacak duruma gelmek.
er ekmeği:	sahur yemeği.
göbelek:	yenilen bir çeşit mantar, mantar.
işmar etmek:	el, göz veya baş ile işaret etmek.

* TDK'nın *Türkçe Sözlük*'ü 1998 yılında genişletilerek yeniden basıldı. 65 bin kelimeyi içeren bu son baskıda ağızlardan alınan kelimelerin sayısı daha da fazladır.

kesmik: 1. kesilmiş sütun boyu bölümü, 2. başakla karışık iri saman, 3. taş gibi olmuş toprak parçası.

Konuşma diline ait kelimelerin yazı diline geçişini sağlayan en önemli yol, bu kelimelerin çeşitli yazılı metinlerde kullanılmasıdır. Ancak her yazılı metinde kullanılan kelime ortak dile girmiş sayılmaz. Ağızlardan alınan kelimeler bazı yöresel yazılı metinlerde kullanılabilir, bilim alanları için terim olabilir ve ortak dili kullanan çeşitli yazarların ve ediplerin yazılarında yer alabilir. Özellikle ortak dili kullanan yazarların ve ediplerin eserlerinde kullanılan konuşma diline ait kelimeler, yazı diline geçme durumunun ilk aşamasını geçmiş sayılırlar. Bundan sonraki aşama bu kelimelerin yaygınlaşmasıdır.

Biz, çağdaş edebî metinlerimizde yer alan mahallî kelimelerin tespiti ile ilgili bir çalışmayı yürütmekteyiz. Bugüne kadar 30 civarında eseri bu maksatla taradık. Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Ömer Polat, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Tarık Buğra, Talip Apaydın, M. Akif Ersoy, Reşat Enis Aygen, Mustafa Kutlu, Kemal Bilbaşar, Abdurrahim Karakoç... gibi çeşitli yazarların eserlerinde çok sayıda mahallî kelime tespit ettik. Bu kelimelerin bir bölümü TDK'nın *Türkçe Sözlük*'ünde ya hiç yoktur ya da farklı bir anlamdadır. Örnek:

bitik:	yitirilmiş, kaybolmuş, bitmiş. (S, s. 334)
cont olmak:	sakat olmak (HNA, s. 54)
çopurlaştırmak:	dalgalandırma, kabarcık oluşturma (DK, s. 83)
darasmak:	tırmanmak (Sg., s. 235)
elemek:	yaymak (VE, s. 13)
ham haşalot:	tam istemeyerek, sessizce (GÜ, s. 190)
hasramak:	susamak (YG, s. 242)
ıydırmak:	yaymak (DÇC, s. 117)
kızılibrik:	karasevdalı, belalı (K, s. 200)
kondurucubaşı:	konaklama yerini tayin eden kimse (YY, s. 231)
neynik:	ayna (MIH, s. 91)
trak:	hemen, derhal (Sfh., s. 381)
yalp yalp:	dalgalanmak (DK, s. 386)
yörelenmek:	oturmak, dizilmek, yerleşmek (GÜ, s. 165)

Sonuç

Konuşmamızın başından itibaren yaptığımız tespitler ve verdiğimiz örnekler de gösteriyor ki, yazı dili ile ağızlar arasında çok sıkı ve canlı bir ilişki mevcuttur. Bu durum tabîî dillerin karakteridir. Daha önce de söylediğimiz gibi, bir dilin kendi ağız ve lehçelerinden yaptığı alıntılara "iç alıntılar" diyoruz ve bunlar dillerin hayat kaynaklarıdır. Dolayısıyla, ortak dilin bu kaynaklardan yararlanmaması düşünülemez.

Ortak dil ile ağızlar arasındaki ilişki aynı zamanda bir alt kültür-üst kültür ilişkisidir. Bir alt katman dili olan konuşma dilleri genellikle ortak dilden hem "bilgi", hem de "moda ve özentî" alıntıları yaparken, bir üst katman dili olan ortak dil, ağızlardan, daha çok "bilgi" alıntıları yapar. Yani ağızlardan alınan kelimeler yazı dilinin kavram dünyasını geliştirir, zenginleştirirler. Dolayısıyla ortak dilin ağızlardan yararlanmaya devam etmesi için bu yolun sürekli açık tutulması ve bu yolla yazı diline geçen kelimelerin de tespit edilerek ortak dilin sözlüklerine

eklenmesi gerekir.

Kısaltmalar

DÇC	: Demirciler Çarşısı Cinayeti, Yaşar Kemal
DK	: Deniz Küstü, Yaşar Kemal
GÜ	: Geçitteki Ülke, M. N. Sepetçioğlu
HNA	: Höyükteki Nar Ağacı, Yaşar Kemal
K	: Körduman, Kemal Tahir
MİH	: Mahmudo ile Hazel, Ömer Polat
S.	: Sağırdere, Kemal Tahir
Sfh.	: Safahat, Mehmet Akif Ersoy
Sg.	: Saragöl, Ömer Polat
VE	: Vur Emri, Abdurrahim Karakoç
YG	: Yeşil Gölge, Kemal Bilbaşar
YY	: Yediçinar Yaylası, Kemal Tahir

Kaynaklar

- AKARSU, Bedia (1984) *Wilhelm Von Humbolt'ta Dil Kültür Bağlantısı*, İstanbul.
- AKSAN, Doğan (1987) *Her Yönüyle Dil I*, Ankara: TDK Yay.
- BURAN, Ahmet (1996) "Derleme Sözlüğüne Katkılar", *Türk Dili*, 535: 38-43.
- BURAN, Ahmet-İlhan, Nadir *Elazığ Ağzı Sözlüğü*, Elazığ (baskıya hazır).
- DİLAÇAR, A. (1978) *Ana Dili İlkeleri ve Türkiye Dışındaki Uygulamaları*, Ankara: TDK Yay.
- GEMALMAZ, Efrasiyab (1999) "Ağız Bilimi Araştırmaları Üzerine Genellemeler", *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*, Ankara: TDK Yay.: 4-13.
- GÖKBERK, Macit (1997) *Değişen Dünya Değişen Dil*, İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- KARAAĞAÇ, Günay (1997) "Alıntı Kelimeler Üzerine Düşünceler", *Türk Dili*, 552: 499-510.
- KORKMAZ, Zeynep (1976) "Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar", *TDAY-Belleten 1975-76*: 143-172.
- PORZIG, Walter (1986) *Dil Denen Mucize* (Çeviren Vural Ülkü) Ankara.
- SAUSSURE, Ferdinand de (1988) *Genel Dilbilim Dersleri*, İstanbul.
- Türkçe Sözlük* (1988) Ankara: TDK Yay.